

Burgers als maker en producent

Het aantal Belgische burgercollectieven nam het voorbije decennium fors toe

- ▶ Collectieven zijn onder meer bezig met wonen, energie en voedsel
- ▶ Oikos verkende het fenomeen
- ▶ Het vult het bestaande middenveld aan

Jozefien VAN HUFFEL

In 2015 en 2016 werden in ons land ruim tweehonderd burgercollectieven opgericht, groepen mensen die een project over zonnepanelen lanceren, de korteketenverkoop van landbouwprojecten organiseren of een coöperatieve supermarkt opstarten. Dat stelt de denktank Oikos vast in het rapport *Wanneer burgers samen het heft in handen nemen*, een verkennend onderzoek in opdracht van de Koning Boudewijnstichting. Uit eerder onderzoek dat enkel Vlaanderen betrof, was al gebleken dat het aantal burgercollectieven sinds ongeveer 2009 fors groeit. „Het is voor het eerst dat ik cijfers zie voor het hele land, maar ze bevestigen mijn aanvoelen als onderzoeker”, zegt Frédéric Dufays, expert in coöperatief ondernemen verbonden aan de KU Leuven. „Ook wij krijgen geregeld vragen van burgers die een initiatief willen oprichten.”

Echt nieuw is het fenomeen uiteraard niet. „De geschiedenis leert dat burgers zich vooral verenigen in crisistijd, ten tijde van de industriële revolutie bijvoorbeeld of van de oliecrisis in de jaren 1970”, zegt Dufays. „Vandaag gaat het echter niet allereerst om een economische, maar om een ecologische en politieke crisis. Een burgercollectief is

dan een manier om gedeeltelijk zelf de controle te nemen over de markt, over je leven, consumeren en werken.”

„Soms reageren collectieven op een acute nood”, zegt Dirk Holemans van denktank Oikos. „In Nederland trekken ouderenzorgbedrijven zich bijvoorbeeld om financiële redenen terug uit bepaalde dorpen en nemen zorgcollectieven het daar over. Burgers die een energiecoöperatie beginnen, doen dat dan weer niet omdat ze vrezen dat het licht morgen uitgaat, maar omdat ze zich wel degelijk in de steek gelaten voelen door een overheid die te weinig investeert in de transitie naar een duurzaam energiesysteem.”

Hebben burgercollectieven vandaag al impact? Ecopower, de oudste en met afstand grootste Belgische burgercoöperatie op het vlak van energie, bedient slechts 1,49 procent van de huishoudelijke afnemers van elektriciteit in Vlaanderen en ook voedselcollectieven hebben nog een

„De geschiedenis leert dat burgers zich vooral verenigen in crisistijd”

erg beperkt marktaandeel. „Dat klopt, maar de impact zit, meer dan in de marktwaarde, in het verhaal dat ze verspreiden”, zegt Dufays. „Ecopower promoot bijvoorbeeld ook energie-efficiëntie en het verbruik van hun klanten daalt wel degelijk aanzienlijk.” „Tienduizenden mensen zijn betrokken bij burgercollectieven”, vult Holemans aan. „Dat is hoe dan ook een positieve evolutie.”

„Een institutioneel diverse samenleving, waarin overheid,

burgers en bedrijven op dezelfde terreinen actief complementair zijn, is immers veerkrachtiger. Ze kan schokken beter opvangen”, vervolgt Holemans. Ook met het bestaande middenveld vullen de nieuwe spelers elkaar aan. „Een van de aanbevelingen in het rapport is dan ook dat burgercollectieven, die vaak nog broos zijn, samenwerkingen opzetten met gevestigde, stabiele middenveldorganisaties. De eersten brengen vers bloed binnen, de tweeden hun infrastructuur en netwerk.”

Door een dergelijke samenwerking zouden misschien ook meer vijftigplussers betrokken raken bij de burgercollectieven. Oikos peilde immers naar het sociale profiel van de trekkers en zij blijken vooral tussen de 25 en de 45 jaar oud. De meesten zijn ook hoogopgeleid. „Wanneer er iets nieuws ontstaat, is het logisch dat de mensen met het grootste sociaal-culturele gewicht het eerst mee zijn”, zegt Holemans. „Andere groepen volgen wel. Toch is het een aandachtspunt, voor de collectieven en de overheid. BEES Coop werkt bijvoorbeeld samen met het OCMW en heeft daardoor een diverser ledenbestand. Waar het de taak van de overheid is om een universele dienstverlening te bieden, kun je een burgercollectief echter niet verwijten dat het aanvankelijk vertrekt bij de eigen noden. Sommige groepen zijn echter wel degelijk bezig met inclusie. Zo was er pas een cohousinggroep die een crowdfunding lanceerde omdat ze ook een woonunit voor asielzoekers wilden bouwen.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op www.kerkenleven.be

Bij Voedselteams, zoals dit in Heverlee, kopen burgers rechtstreeks bij boeren. © Mine Dalemans